

Szalay Tanár Úr búcsúztatása

Damokos Attila filmrendező, Somewhere in Europe Stúdió

Beszéd, amely elhangzott 2022. október 15-én, Szalay József rajztanár, mesterpedagógus, Magyar Arany Érdemkereszt kitüntetettje, a Magyar Rajztanárok Országos Egyesülete tiszteletbeli elnöke temetésén.

Úgy nőttem fel, hogy Szalay tanár úr mindig is van. Ott van az iskola történelmében, a rajzteremből, és a hátsó kis műteremből árad. Kicsit mintha ő is az iskola elmozdíthatatlan része lenne, mint a falak, vagy a neobarokk szobrok, a maguk figyelő türelmével. Az én időérzékelésemben nincs olyan, hogy a tanár úr előtti idő, nekem csak úgy van, hogy ő van. Az osztályfőnök helyettesem volt, ami szinte lényegtelen, eltörpül amellet, hogy az első és utolsó mesterem, az életem része.

Én vagyok a legszerencsésebb, hogy egyszer ő húzott Karácsonykor, és rajzolt nekem szabadkézzel egy csodaszarvast egy kis bőrtáskára. Ez itt van nálam. Ebben hoztam, ezt a beszédet.

A mai napig nem értem, hogy miért történt, de az egyik délelőtt megváltoztatta az életemet.

Egy átlagos rajzóra volt, ami egyszerre volt a papírrepülő és a nyálas galacsinok legkreatívabb univerzuma és a magas művészet temploma, ahova az ember áldozni jár a katarzis oltárán. A tanár úr a tolerancia papjaként, mindent megtett és megengedett, hogy az osztály minden rétege a lehető legjobban érezze magát. Sosem erőltetett semmit, csak motivált. Ha kellett rágógumi rock and rollal, ha kellett budi-bugi-vugival, vagy ha kellett a félelmetes műveltségével. Ami tényleg félelmetes volt. Árnyalt, végtelen, asszociatív és borzasztóan érdekes. Mikrofonnal a kézben, egy levegővel a Kúnó szobortól az Olimposzig. De ha ott nem szállunk le a buszról, akkor akár Holdig is meg vissza.

Ezen az átlagos napon, nevezzük szerdának. Odahívott az óra után, és a kezembe adott egy fényképezőgépet, és arra kért, hogy segítsék Pesty Áginak lefotózni egy – gondolom öregdiák – rendezvényt. Szürke tweed zakós úriemberek, magyar zászló, díszterem, Pesty tanárnő. Kezemben az Olympus típusú digitális gép, volt vagy 3 megapixel, én meg kattintgattam. De főleg reménykedtem. Vagy talán imádkoztam magamban, hogy minél hosszabban beszéljenek az urak, hátha az egész matek órát megúszom.

Sikerült. Kicsöngettek!

E fotó 2022. évi augusztus 20-i állami ünnepünk alkalmával készült amikor egyesületünk tiszteletbeli elnökét, Szalay Józsefet a Magyar Arany Érdemkereszttel tüntették ki a Belügyminisztériumban.

A lógás gyomorgörcsével, de a megúszott matek eufóriájával battyogtam vissza a rajzterembe, ahol már várt a Tanár úr. Legnagyobb meglepetésemre, nem egyszerűen átvette az Olympust, dobott egy Benedicét, és elváltunk, hanem megnyitotta a képeket, és elkezdett róluk beszélni. Beszélgetni? Elmondta, hogy nem rosszak ezek a képek, csak mitől lehetnének sokkal jobbak. „Ha itt egy kicsit feljebb komponálsz, vagy ha ott egy kicsit szűkebbre veszed...” Elkezdte elemezni a képeimet, és tanítani arra, hogy hogyan tud az ember hatással lenni a másokra a képek nyelvén.

Ekkor örökre megfertőzött. Ha jött egy újabb rendezvény, megint kezembe adta az Olympust, én meg szaladtam, és igyekeztem egytel jobban csinálni mindent, mint korábban. Elkezdtem figyelni... ma már tudom, hogy elkezdtem megtanulni: mi az hogy KÉP. Mit jelent a kompozíció, mennyire fontos egy pillanat, vagy hogy micsoda hatalom ha az ember ismeri a fényt. Számomra a legnagyobb.

Itt még nem volt vége.

Egy ugyanilyen szerdai napon, engem meg Balu barátomat, behívott a hátsó műterembe, és megmutatta nekünk – *csak úgy hátha érdekel alapon* – hogy összerakott egy 2 VHS kazettás vágó pultot. Mi gyakorlatilag beköltöztünk és zárásig filmeztünk az iskolában. A „filmezés” akkor még azt jelentette, hogy a feliratozó pulttal csúnya szavakat írtunk a parkban rögzített: Feneketlen-tó totálokra. Ezt a tanár úr fotó-videó szakkörnek nevezte, amit 2 diáknak tartott. Kettőnek. Szerdánként. De közben ő nem csak nekünk adott életcélt. A rajzterem szentélye ugyanis minden délután más képzőművészeti ágnak nyitotta meg a kapuját, és adott otthont és célt a diákoknak válogatás nélkül.

Az ő módszere egy pedagógiai ősrobbanás, ami egyszerre indítja be a forgást és a keringést, az idők végezetéig. Egy hangos szó, erőltetés, számonkérés, vagy szigor nélkül.

Egész egyszerűen az hogy filmrendezővé váltam, azt neki köszönhetem. De ha itt körbenézek, akkor látok egy csomó olyan embert, akivel szintén megtörtént, ez a csoda.

Lehetetlen felsorolni azt az életművet, amit létrehozott. De azon kívül, hogy egy mester, azon kívül egy páratlan művész, aki szinte a minden vizuális műfajban könnyeden, és nagy örömmel alkotott.

Onnan kezdve, hogy:

A Szamothrakéi Niké, amit a táblának háttal állva rajzolt, miközben a hellén szobrok hatását elemezte a modern művészetre, olyan volt mint az eredeti. Vagy talán jobb. Most úgy emlékszem, hogy jobb.

Egészen addig, hogy nem mellesleg: 35 évig tervezett díszleteket a Latinovits Diákszínpadnak- az utolsó még repertoáron van, az iskolában megtekinthető hétfő este 7-kor.

Művtöri fakkton mindig vetített nekünk és mesélt. Egyik kezében egy tea, a másikban a diavetítő távirányítója:

Sötét van. Kattanás, a nyikorgás, és egy újabb kattanás. Képek.

Piramis, Pompei, Willendorfi Vénusz, Athéni iskola, Arnolfini házaspár. Majd a fiatal Szalay tanár úr egy csehszlovák háromszög sátor előtt nagyalléros ingben, épp gitározik a Balaton-felvidéken. Mögötte egy piros Skoda. A sátor fala ki van festve, ha jól emlékszem szivárványokkal. A tanár úr elmosolyodik, de nem jól zavarba.

A legendás művészeti alkotások közé keveredett portré, mint a Merengő emlékei kavarognak, amiben bárki megmerítkézhet, a budai Roxfort ősz Dumbledore professzora fogja a kezéd, miközben a regény dramaturgiája velünk tovább tart, mint a bölcs, halhatatlan karakteré. Már élőben nem tudunk tanácsokat kérni, amit borzalmas kimondani, de tudunk igazodni a legendához, mert az állandó.

Nehéz nem szimbolikusan venni a búcsúját, aznap ugyanis a sátor falát díszítő szivárványok felmáztak az égre, három pasztell kaput festve a Szent Imre Gimnázium fölé. Sose láttam ilyet korábban. Ilyen stílusosan búcsúzik egy mágus, festőművész, egy mester, aki annyira jó ember, hogy nem akar minket kétségek közt hagyni. Tudatni, akarja, hogy már jó helyen van.

Kedves Tanár Úr!

Sajnos nincsen elég vastag szótáram, ahhoz, hogy kifejezzem mennyire hálás vagyok Neked. Egész egyszerűen mindent köszönök.

